

Fra aktivisme til academia. Trykt i **Berlingske Tidende** 13. juni 2021 under titlen: Både Hans Hauge og jeg bevægede os fra aktivisme ind i academia – hans udgangspunkt var bare mere radikalt end mit.

Bente Rosenbeck, professor emerita, Nordiske Studier og Sprogvidenskab, Københavns Universitet

Jeg havde den ære (16/3) at blive nævnt for min socialistiske fortid i Hans Hauges Indspark: *"Objektiv videnskab"* – sagde ministeren det? Jeg har også haft fornøjelsen af at stå side om side med ham i antologien *1968. Dengang og nu*, som udkom i 2004 i anledning af studenteroprørets 40 års jubilæum. Vi bidrog sammen med to andre til afsnittet *Personlige refleksioner over 1968*. Derfor kan det undre, at Hauge ikke bidrager med egne erfaringer. Hauge afslører nemlig i sit bidrag, at han "flirtede med maxismen-leninismen og revolutionen ...". Noget mere radikalt end mit eget udgangspunkt, som var Rødstrømpebevægelsen og dermed også mottoet "Ingen kvindekamp uden klassekamp, ingen klassekamp uden kvindekamp". RS var en socialistisk inspireret kvindebevægelse, men snarere end Marx og Lenin læste vi bøger af Germaine Greer, Kate Millett og min favorit Juliet Mitchell, som skrev, at vi skulle stille feministiske spørgsmål og give marxistiske svar. Så jeg skal ikke løbe fra den socialistiske inspiration, selv om jeg da også nævnte liberalistisk emancipationsteori og John Stuart Mill i den artikel, som Hauge indirekte nævner. Ingen tvivl om, at jeg foretrak den socialistiske.

Både Hauge og jeg bevægede os fra aktivisme ind i academia. Når jeg ifølge Hauge 20 år senere "blev belønnet på alle måder og medlem af utallige forskningsråd", så var det næppe på grund af den artikel, som jeg skrev i 1977 og som i øvrigt var min første.

I mellemtiden var jeg blev lic.phil. på AUC (1984) og dr.phil. på Københavns Universitet (1993). I anden halvdel af 1990'erne blev jeg desuden fem gange erklæret professorkompetent ved alle danske universiteter. Jeg har så mange bedømmelser, at jeg altid har sagt, at jeg kunne tapesere mit sommerhus med dem. Det kan lyde som en overdrivelse, men dels kunne man dengang indlevere alt (hvilke kæmpe pakker har jeg ikke sendt), dels fik man udvalgets bedømmelser af samtlige kandidater, hvilket blev til diger rapport.

Jeg havde således rustet mig godt, da jeg stadig som lektor kom ind i forskellige råd og udvalg omkring århundredskiftet. Jeg kan se, at Hauge tidsmæssigt har kvalificeret sig samtidig med mig med doktorgrad og lektorstilling. Vi var vel begge blevet nogle andre undervejs på vores vej ind i institutionen.

Vi blev næppe ansat på grund af vores 1970'er-aktivisme, som måske alligevel blev taget med som inspiration. Det skete i hvert fald for mig. Jeg var aldrig blevet forsker uden den baggrund. Det private er politisk blev til, at det private også var historisk og videnskabeligt. Derfor vil jeg hævde, at aktivisme i sig selv ikke nødvendigvis står i modsætning til videnskabelighed. Videnskab foregår i en kontekst, og det ville være mærkeligt og uendelig trist, hvis ikke tidens sociale bevægelser var med til at sætte problemer ikke kun under debat, men også som genstand for videnskabelig opmærksomhed.

Da jeg blev lic.phil., hvilket svarer til ph.d., i 1984, som nr. 2 på mit fakultet og den første kvinde, blev jeg nærmest mobbet. Hvorfor ville jeg dog udsætte mig for at blive bedømt endnu engang? Det virker mærkeligt i dag, men sådan var det. I dag er unge forskere udsat for mange flere evalueringer.

Forandringer var dog undervejs. Samme år forsvarede Pål Dahlerup sin disputats *Det moderne gennembruds kvinder* (udkom 1983). Jeg var lige flyttet fra Aalborg til København og overværede forsvaret i Københavns

Universitets festsal. Jeg mindes, at tilhørerne kom i busser, mange fra de andre nordiske lande. Kvindeforskning var blevet en del af akademien.

Det var nu ikke derfor, at jeg også skrev en disputats små ti år senere. Historikeren Søren Mørch, som havde været min lærer på Odense Universitet, sagde direkte, at jeg skulle "polstre mig" ved at tage endnu en grad. Hvorfor? Fordi mange dengang var i tvivl om kvindehistorie nu også var "videnskabelig" og ikke bare lidenskabelig: en "smukseringsindustri", som en nu afdød historikerprofessor kaldte det. I 2001 blev jeg så også professor, først i Sverige, senere i Danmark.

Som studerende havde jeg i 1970'erne været optaget af positivismekritik og Frankfurterskolen og skrev et speciale med titlen: *Historie, hermeneutik og ideologikritik*. Bl.a. var jeg meget optaget af J. Habermas: *Erkendelse og interesse*, som både var titlen på det foredrag, han holdt, da han blev installeret som professor i 1967 og senere en bog. I al sin enkelthed var hans argument, at enhver erkendelse også udtryk for en interesse. At hævde objektivitet var også udtryk for en interesse. Derfra er der langt til den rene subjektivisme.

Jeg kan ikke sige, hvilken vej, Hauge gik, men omkring 1990 skrev han om historiens vendinger, en kritik af realismen i historiefaget. Historikerne var naive realister, fordi de ikke gjorde sig klart, at realismen var en konstruktion. Derfor efterlyste Hauge andre skrivemåder; for mig at se er opgør med positivismen og den naive tro på objektivitet. Den holdning har han nok stadig, siden han sætter citationstegn om "objektivitet" i artiklens titel.

Vi har dog også en tilståelsessag om at noget gik galt, efterhånden som marxismen blev til økonomikritik og tillige stærkt normativ og dogmatisk.

Idehistorie på Århus Universitet, som var ledende i den marxistiske påvirkning af det akademiske miljø, gik fra at være et dannelsesinstitut til et marxistisk institut. I 1972 blev der vedtaget en ny studieordning, som gjorde Marx obligatorisk. Det var han indtil 1985, hvor instituttet var blevet en skygge af sig selv med under 10 studerende. Marxisme og kapitallogik havde da for længst mistet sin appel i forhold til de studerende.

I et interview i Weekendavisen nr. 32 2020 sagde Hans-Jørgen Schantz, som dengang var en stjerne i det danske universitetsmiljø, at problemet var, at man mente, at Marx i sin økonomikritik havde afdækket en form for videnskabelighed, som kunne overføres på andre områder. Det mislykkedes og han fortsatte: "Vi var overbevist om, at vi havde ret i vores kritik, men det satans var, at vi derfor mente at have ret i alt. Der blev skabt et frygteligt klima, som det tog 20 år at rette op på". Aktivisme kan gå galt, men kan også være forudsætning for noget nyt.

Jeg har lige skrevet mindeord om Wilhelm von Rosen, tidligere arkivar og forsker ved Rigsarkivet, som døde i 2019. Han forsvarede i 1992 sin fremragende og nybrydende disputats *Månens kulør. Studier i dansk bøssehistorie 1628-1912*, som udkom i 2 bind. Forud var gået et par årtier, hvor von Rosen var aktiv i Bøssernes befrielsesfront (1971), og i 1979 tog han bl.a. initiativ til oprettelsen af BBF's bibliotek. Fra 1977 til 1983 var han med i *Panbladets* redaktion. Her udkom også forskellige forarbejder til disputatsen, som også blev præsenteret ved adskillige foredrag i miljøet.

Det er svært at forestille sig værket *Månens kulør* uden 1970'ernes seksualpolitiske aktivisme, der var en international bevægelse, som også satte sig spor i forskningen. Opblomstringen i såvel kvindeforskningen

som den seksualpolitiske forskning havde rødder i 1970'ernes aktivisme. Aktivisme kan således være både samfunds- og forskningsforandrende. von Rosen skrev speciale om den illegale pressen i 1969, så bøssehistorien og *Månens Kulør* var næppe blevet til noget uden hans 10-årige aktivisme. Forskere indgår i en historisk kontekst.

Positivismekritik, subjektivitet og objektivitet blev livligt diskuteret og i 1978 efterlyste historikeren Inga Floto et mere subjektbevidst objektivitetsideal tøjlet af selvrefleksion.